ଜନସଂଖ୍ୟା ଭାରତର ଜନସଂଖ୍ୟା ଠାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ଭାରତ ଠାରୁ ବହୁ ଅଧିକ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ସେହି ସବୁ ଦେଶ ବିକଶିତ ଦେଶ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତର ଜାତୀୟ ଆୟ । 1950-51 ମସିହାରେ 132367 କୋଟି ଟଙ୍କା ଥିବାବେଳେ 2003-04 ମସିହାରେ ଏହା 12,66,005 କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ 2010-11 ମସିହାରେ 48,85,954 କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ପହଞ୍ଚିଛି । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଆମ ଦେଶର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ 2003 - 04 ମସିହାରେ 36,871 ଟଙ୍କା ଥିବାବେଳେ 2010-11 ମସିହାରେ ଏହା 53,331 ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ନିଜର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଆୟ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଆର୍ଥିକନୀତି ପ୍ରଚଳନ କରିଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା; **ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା, ସମାଜବାଦୀ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ମିଶ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।**

ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସାଧାରଣତଃ ଦେଶର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଶିଳ୍ପୋଦ୍ୟୋଗ ଗୁଡ଼ିକ ଘରୋଇ / ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ମାଲିକାନାରେ ଥାଏ ଏବଂ ଏସବୁ ଲାଭ ପାଇବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସମାଜବାଦୀ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଭ ପାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଜନକଲ୍ୟାଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ସେହିପରି ମିଶ୍ର ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉଭୟ ଘରୋଇ ଏବଂ ସରକାରୀ ମାଲିକାନାରେ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ମିଶ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଆସୁଛି । ଏଠାରେ କୃଷି ଓ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା କଳକାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ ଘରୋଇ ମାଲିକାନାରେ ରହିଛି ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଲାଭ ଆଶା ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଟାଟା, ରିଲାଇନ୍‌ସ, ବଜାଜ୍ ଆଦି ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ସେହିପରି ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ପାଦନ କାରୀ ସଂସ୍ଥା ଯଥା - ରେଳ ବିଭାଗ, ଡାକ ବିଭାଗ ଆଦି ଜନକଲ୍ୟାଣ ନିମନ୍ତେ କାମ କରନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତରେ ଏହି ଦୁଇକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସୁସଂପର୍କ ଥାଏ ଏବଂ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ର ପରସ୍ପରକୁ ସହଯୋଗ କରିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତର ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ପରିମାଣ ଓ ପ୍ରକାର ଭେଦ-

ଆମ ଦେଶ ଭାରତ ଏକ ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶ । ଏହାର ଜାତୀୟ ଆୟ ଓ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକଶିତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ବହୁତ କମ୍ । ଇଂରେଜ ଶାସନ ସମୟରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା । ଇଂରେଜ ଶାସକମାନେ ଭାରତର ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧିନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଭାରତ ସରକାର ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ କରି ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବା ପାଇଁ ଜମିଦାରୀ ଉଚ୍ଛେଦ, ଭୂମିହୀନ କୃଷି ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଜମି ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ଜୋତର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଇତ୍ୟାଦି ଭୂ-ସଂସ୍କାର ଆଇନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚାଷଜମିକୁ ଜଳସେଚନ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇବା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବୃହତ୍, ମଧ୍ୟମ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ପ୍ରକଳ୍ପମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଉନ୍ନତ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ତାଲିମ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଷର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଓ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦୀ ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଅଛି । 1948 ମସିହା ପରଠାରୁ ଭାରତରେ ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ ପାଇଁ ଶିଳ୍ପନୀତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଅଛି । ସରକାରୀ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିବା ସହିତ ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଟିକସ୍ ରିହାତି, ସୁବିଧାରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଋଣ ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ବିଦେଶରୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଆମଦାନୀ କରିବା ପରି ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଅଛି । ଷାଠିଏ ଦଶକରେ ଭାରତରେ ହୋଇଥିବା ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ ପରେ

ଆମଦେଶ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅଗ୍ରଗତି ହାସଲ କରି ସୁଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ କରିପାରିଛି । ଏଥିସହିତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସେବା କ୍ଷେତ୍ର ଯଥା - ବ୍ୟାଙ୍କ୍, ଡାକ, ରେଳ ଓ ବୀମା କ୍ଷେତ୍ରର ପରିସର ଓ ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତି -

1991 ମସିହା ପରଠାରୁ ଭାରତରେ ଏକ ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇ ତଦନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି । ଏହି ଆର୍ଥିକନୀତିର ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଲା **ଉଦାରୀକରଣ (Liberalisation), ଘରୋଇକରଣ (Privatisation) ଏବଂ ଜଗତୀକରଣ (Globalisation)** ।

ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତି ପରଠାରୁ ଭାରତ ମିଶ୍ର ଅର୍ଥନୀତି ଅବସ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରିଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଭୟ ସରକାରୀ ଏବଂ ଘରୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ରଖିବା ସହିତ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ପ୍ରଗତି ହାସଲ ପାଇଁ ମିଳିମିଶି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶ ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସଫଳତା ହାସଲ କରିପାରିଥିଲା । 1948 ରୁ 1990 ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଦେଶର ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପିତ ହେବା ସହିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଔଦ୍ୟୋଗିକକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସଫଳତା ମିଳିଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଦେଶର ମୋଟ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟରେ କୃଷି ତଥା ପ୍ରାଥମିକ କ୍ଷେତ୍ରର ଅବଦାନ ହ୍ରାସ ପାଇ ଶିଳ୍ପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେବାକ୍ଷେତ୍ରର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା କିନ୍ତୁ ଏହା ସହିତ ଦେଶର ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଫଳତା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଘରୋଇ ମାଲିକାନାର ଉଦ୍ୟୋଗକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ମାତ୍ରାଧିକ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଯୋଗୁଁ ଦେଶର ଶିଳ୍ପ ବିକାଶରେ ଆଶାନୁରୂପ ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିନଥିଲା ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକର ଦକ୍ଷତା କମିବା ସହିତ କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏହା ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ପ୍ରଗତିରେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି କ୍ରମଶଃ ଦୁର୍ବଳ ହେବା ସହିତ ଏକ ସଂକଟଜନକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଦେଶର ଗଚ୍ଛିତ ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରାର ପରିମାଣ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ହ୍ରାସ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଭଳି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେତେବେଳେ ସରକାର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଦରମା ଦେବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସରକାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗଚ୍ଛିତ ସୁନାକୁ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ ଲଣ୍ଡନରେ ବନ୍ଧା ପକାଇ ଋଣ ଆଣି ଦେଶ ଚଳାଇବା ପରି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଜାତୀୟ ଆୟବୃଦ୍ଧିର ପରିମାଣ ମାତ୍ର 0.8 ପ୍ରତିଶତକୁ କମି ଆସିଥିଲା ଏବଂ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି 12 ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଏହିପରି ଏକ ଆର୍ଥିକ ଦୁଃସ୍ଥିତିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାର 1991 ମସିହାରେ ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇଥିଲେ ।

1) ଉଦାରୀକରଣ - ଉଦାରୀକରଣ ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ନୀତି ଯେଉଁଥିରେ ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମଦାନି ଓ ରପ୍ତାନି ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ସରକାରୀ କଟକଣା ଯଥା - ଲାଇସେନ୍ସ ଫି, ଟିକସ ଇତ୍ୟାଦିର ଉଚ୍ଛେଦ ବା କୋହଳ କରାଯିବା, ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପପତି ତଥା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ ଯେପରିକି ସେମାନେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ପାଦନ କରିବେ କେତେ ପରିମାଣରେ କରିବେ ଏବଂ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କରିବେ ତାହା ସେମାନେ ନିଜେ ସ୍ଥିର କରିପାରିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି ଏକ ସମୟ ଆସିଛି, ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯେ କୌଣସି ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କୌଣସି ଏକ ଦେଶର ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ ହୋଇରହିନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭଲ ଜିନିଷ ବା ଦାମୀ ବ୍ରାଣ୍ଡର ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରୁଛି । ଏହା କେବଳ ଉଦାରୀକରଣ ନୀତି ଯୋଗୁଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି । ଏହି ନୀତି ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ (World Trade Organisation ବା WTO) ପରି ପୃଥିବୀର ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସଂସ୍ଥାର ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରି ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରିଛି । 2016 ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ 164ଟି ଦେଶ ଏହାର ସଦସ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସଂସ୍ଥା ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରି ସେସବୁକୁ ସୁଚାରୁ ରୂପେ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।

2) ଘରୋଇକରଣ - ଘରୋଇକରଣ ନୀତି ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତିର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗକଗୁଡ଼ିକର ବିଫଳତା ହେତୁ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାହତ ହେବା ସହ କେତେକ ଉଦ୍ୟୋଗ ଲାଭ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ କ୍ଷତିରେ ଚାଲିଲା । ତେଣୁ କ୍ଷତିରେ ଚାଲୁଥିବା ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାର ଘରୋଇ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ବା କଂପାନୀକୁ ବିକ୍ରୀ କରିଦେବାର ବା ଘରୋଇ କମ୍ପାନୀ ସହିତ ମିଳିମିଶି ଚଳାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ଏଥି ସହିତ ବହୁତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆଯାଇ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବା ପାଇଁ ଏହି ନୀତିରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଅତଏବ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକର ବିଫଳତା ହିଁ ଏହି ନୀତିର ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ଦାୟୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ସରକାର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କରିନଥାନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ୧୪ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ଯାବତ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗର ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

3) ଜଗତୀକରଣ – ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ବଜାର ଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତି । ଏହା ଭାରତରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପରେ ଆମ ଦେଶ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଉତ୍ପାଦନ, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିଛି । ବିଦେଶୀ ଶିଳ୍ପପତି ତଥା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନେ ଆମ ଦେଶର କଳକାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ଅଧିକ ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କରିପାରିବା ସହିତ ନୂଆ କଳକାରଖାନା ସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ସେମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ଆମ ଦେଶରେ ଯୋଗାଇ ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ କଟକଣାକୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ କୋହଳ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଆମ ଦେଶର ଶିଳ୍ପୋଦ୍ୟୋଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କଳକାରଖାନା ସ୍ଥାପନକରି ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କରିବା ସହିତ ସେସବୁ ଦେଶରେ ଆମ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ବିକ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ପାଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଟିକସ ଓ ଶୁଳ୍କହାର ହ୍ରାସ ବା ଉଚ୍ଛେଦ କରିବା ସହିତ ଭାରତ ସରକାର ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବା କେତେକ କଟକଣା କୋହଳ କରିବା ପରି ପଦକ୍ଷେପମାନ ନେଇଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ବଜାର ଗୋଟିଏ ବଜାର ପରି ପ୍ରତୀତ ହୋଇଛି । ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଉଦାହରଣରୁ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜାଣିହେବ ।

ଉଦାହରଣ – ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରରିକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସରଞ୍ଜାମ ତିଆରି କରିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଜଗତୀକରଣ ଯୁଗରେ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀ ନିମ୍ନମତେ ହୋଇଥାଏ । ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବା ସରଞ୍ଜାମ ତିଆରି କରିଥାଏ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ତା'ର ବିଶ୍ଳେଷଣ, ଯୋଜନା ଓ ଡିଜାଇନ କେନ୍ଦ୍ରର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଆମେରିକାରେ ଥିବା ଗବେଷଣାଗାରରେ ଥାଏ । ମାତ୍ର ସେହି ଯନ୍ତ୍ରପାତିଗୁିକର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଚୀନ ଦେଶରେ ତିଆରି କରାଯାଏ । ଏହି ସବୁ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଜାହାଜରେ ମେକ୍ସିକୋ ବା ପୂର୍ବ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ି କରି ସର୍ବଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା (Finished Product) ତିଆରି ହୁଏ ଏବଂ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଏସବୁକୁ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ପଠାଯାଇଥାଏ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ସେହି କମ୍ପାନୀର ଖାଉଟି ସେବା (Consumer Care) ଭାରତରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ Call Centre ରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଏକ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ (MNC) କେବଳ ତା'ର ବିକ୍ରୟ ନିମିତ୍ତ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସମଗ୍ର ପୃଥବୀରେ ଉପଲବଧ କରାଇନଥାଏ ବରଂ ଏହି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ତିଆରି କରିବାପାଇଁ ଏବଂ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସେବା ଯୋଗଇ ଦେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପୃଥବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥାଏ । ଏପରି ହେବାର କାରଣ ହେଲା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଯେତେ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ତିଆରି କରି ବଜାରରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇପାରିବେ, ସେଇ ଅନୁସାରେ ଯୋଜନା କରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଚୀନ୍‌ର ଶ୍ରମିକମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚରେ କାମ କରୁଥିବା ହେତୁ ବହୁତ କଂପାନୀ ଏଠାରେ ତାଙ୍କର ଜିନିଷ ଉତ୍ପାଦନ କରାଇଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ସେସବୁର ବିକ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ମେକ୍ସିକୋ ବା ପୂର୍ବ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶକୁ ପଠାଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ଆମେରିକା ଓ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶର ବଡ଼ ବଡ଼ ବଜାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଭାରତରେ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଅତି କୁଶଳୀ ବିଶାରଦ ଓ ଯନ୍ତ୍ରୀ (Engineer) ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିମତା ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଯୋଗୁଁ କଲ୍ ସେଣ୍ଟର ମାଧ୍ୟମରେ ଉପଭୋକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବା ସହିତ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ